

УДК 338.43.01:631.11

Бугайчук В.В.

*кандидат економічних наук,**асистент кафедри економіки підприємства**Житомирського національного агроекологічного університету*

ПЕРСПЕКТИВА ВІДРОДЖЕННЯ ВИРОБНИЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

PROSPECT OF THE REVIVAL OF THE PRODUCTION POTENTIAL OF AGRICULTURAL ENTERPRISES

АНОТАЦІЯ

Зважаючи на нестабільність зовнішнього середовища та враховуючи стримуючі фактори розвитку виробничого потенціалу, проведено прогноз напрямів відродження, який передбачає виконання таких дій: визначення періоду відродження виробничого потенціалу; розрахунок коефіцієнтів зростання та визначення напрямів прогнозування. Упровадження проведеного прогнозування дозволить сільськогосподарським підприємствам самостійно визначити стратегічні орієнтири розвитку підприємства та протистояти негативним факторам впливу зовнішнього середовища.

Ключові слова: відродження виробничого потенціалу, виробничий потенціал, сільськогосподарські підприємства, прогноз відродження, точка розвитку, точка відтворення, точка від-родження, інтегральна оцінка стану виробничого потенціалу.

АННОТАЦИЯ

Принимая во внимание нестабильность внешней среды и учитывая сдерживающие факторы развития производственного потенциала, проведен прогноз направленный возрождения, который предусматривает выполнение таких действий: определение периода возрождения производственного потенциала; расчет коэффициентов роста и определения направлений прогнозирования. Внедрение проведенного прогнозирования позволит сельскохозяйственным предприятиям самостоятельно определять стратегические ориентиры развития предприятия и противостоять негативным факторам влияния внешней среды.

Ключевые слова: возрождение производственного потенциала, производственный потенциал, сельскохозяйственные предприятия, прогноз возрождения, точка развития, точка воссоздания, точка возрождения, интегральная оценка состояния производственного потенциала.

ANNOTATION

With regard to instability of environment and taking into account the retentive factors of development of production potential, the author conducted prognosis of directions of revival, which envisages implementation of such actions: determination of period of revival of productive potential; calculation of coefficients of increase and determination of directions of prognostication. Introduction of the conducted prognostication will allow the agricultural enterprises independently to determine the strategic reference-points of development of enterprise and resist the negative factors of influence of environment.

Keywords: revival of production potential, production potential, agricultural enterprises, prognosis of revival, point of development, point of recreation, point of revival, integral assessment of the state of productive potential.

Постановка проблеми. У сільському господарстві України за останні роки сформувалися чіткі орієнтири виходу із глибокої і затяжної економічної кризи, на основі інтенсифікації ведення галузі. Втім, визначальним фактором досягнення намічених планів є відродження виробничого потенціалу сільськогосподарських

підприємств, тобто набуття ним нових якісних ознак, що відповідають вимогам ринкової економіки.

Сільськогосподарські підприємства функціонують у важко передбачуваному зовнішньому оточенні, яке прямо та опосередковано впливає на розвиток підприємства – як цілісну соціотехнічну систему, тому виникає необхідність прогнозування чинників, які сприятимуть відродженню виробничого потенціалу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням розвитку виробничого потенціалу аграрних підприємств приділяли увагу такі вчені, як: В.Г. Андрійчук, С.І. Бай, А.Е. Воронкова, Ф.В. Горбонос, Н.В. Ділігенський, І.В. Ковальчук, Н.С. Краснокутська, Є.В. Лапін, І.П. Отенко, А.Н. Райков, В.В. Россоха, І.А. Семернікова, В.С. Спірін, А.Н. Трофименко, О.С. Федонін, Е.С. Якушева та інші. У їхніх працях ґрунтовно наведено визначення потенціалу, його складових, методів управління потенціалом в умовах підприємства, запропоновано напрями щодо розвитку. Втім, сучасний стан виробничого потенціалу вказує на низький рівень його відтворення. З огляду на це, виникає потреба у розробці теоретичних рекомендацій і прикладних аспектів щодо перспективи відродження виробничого потенціалу сільськогосподарських підприємств на перспективу.

Постановка завдання. Завдання статті полягає в обґрунтуванні методичних підходів до прогнозування відродження виробничого потенціалу сільськогосподарських підприємств.

Основний зміст. Відродження виробничого потенціалу на основі комплексної його модернізації здатне вирішити продовольчу безпеку України, наповнити внутрішній ринок високоякісними продуктами, нарощувати присутність вітчизняної продукції на світових ринках та підвищити ефективність використання наявного природно-ресурсного, матеріально-технічного, трудового, фінансового, інформаційно-інноваційного та підприємницького потенціалів сільськогосподарських підприємств.

Прогнозування виробничого потенціалу розраховано за допомогою екстраполяції методом середнього ковзного [1; 2, с. 23; 3, с. 17]. Цей процес можна подати таким чином:

$$y_{t+1} = m_{t-1} + \frac{1}{n}(y_t - y_{t-1}),$$

де: $t+1$ – прогнозний період; t – поточний період; $t-1$ – період перед поточним (попередній період); y_{t+1} – значення показника виробничого потенціалу, що прогнозується; y_t – значення показника виробничого потенціалу в поточному році; y_{t-1} – значення показника виробничого потенціалу за попередній період; m_{t-1} – ковзний середній показник за період до прогнозування; n – кількість років, для яких значення показ-

ника виробничого потенціалу є відомим. У даному випадку $n=5$ (2008–2011 рр.).

За проведеною оптимізацією здійснено прогноз відродження виробничого потенціалу (табл. 1).

З таблиці видно, що найшвидше відродження виробничого потенціалу відбудеться у підприємстві ТОВ «Украгротехтрейд» Житомирського району та ФГ ім. Мічуріна Ружинського району. Це пояснюється використанням підприємствами інноваційних розробок науково-

Таблиця 1

Прогноз відродження виробничого потенціалу окремих сільськогосподарських підприємств

Райони	Середній показник зміни потенціалу з 1990 р.	Середній показник зміни потенціалу за 4 роки	Кількість років для досягнення потенціалу 1990 року	Кількість років для досягнення оптимального потенціалу
КТ «Сільгосптехніка Олександр Карпінський і компанія» Червоноармійського р-ну	0,02	0,04	2,3	64
ФГ ім. Мічуріна Ружинського району	0,13	0,124	4,0	11,0
ФГ «Світоч» Ємільчинського району	0,10	0,014	34,9	-
АФ «Агро-Латуре» Червоноармійського району	0,03	0,074	1,9	23
ТОВ «Украгротехтрейд» Житомирського району	0,06	0,084	3,1	10,7

Джерело: власні дослідження

Таблиця 2

Прогноз відродження виробничого потенціалу Житомирської області

№ п/п	Райони	Середній показник зміни потенціалу з 1990 р.	Середній показник зміни потенціалу за 4 роки	Кількість років для досягнення потенціалу 1990 року	Кількість років для досягнення оптимізованого потенціалу
1	Андрушівський	0,0208	0,0364	2,3	25,6
2	Баранівський	-0,0123	0,0628	6,9	64,8
3	Бердичівський	-0,0845	0,0740	4,3	20,1
4	Брусилівський	-0,0360	0,1421	2,1	13,7
5	Вол.-Волинський	0,0520	0,0491	4,2	23,1
6	Ємільчинський	0,1065	0,0122	34,9	-
7	Житомирський	0,0644	0,0824	3,1	12,9
8	Коростенський	0,0990	-0,0282	6,3	-
9	Коростишівський	0,0821	0,0787	4,2	27,6
10	Лугинський	0,0787	-0,0142	12,1	-
11	Любарський	0,0728	0,0766	3,8	22,1
12	Малинський	0,1767	-0,0563	10,8	-
13	Народицький	0,0347	0,0050	27,8	-
14	Нов-Волинський	0,0895	0,0439	8,2	21,2
15	Овруцький	0,0416	0,0491	3,4	32,6
16	Олевський	0,0605	-0,0121	8,5	-
17	Попільнянський	0,0820	0,0619	5,3	10,7
18	Радомишльський	0,0532	0,0547	3,9	31,1
19	Романівський	0,0478	0,0692	2,8	25,6
20	Ружинський	0,1243	0,1250	4,0	8,8
21	Червоноармійський	0,0362	0,0750	1,9	23,0
22	Черняхівський	-0,1582	-2,5043	6,8	-
23	Чуднівський	0,0813	0,2181	1,5	11,0
	По області	0,0487	0,0579	3,4	30,5

Джерело: власні дослідження

дослідного інституту Полісся та інвестиційною привабливістю. Відродження виробничого потенціалу КТ «Сільгосптехніка Олександр Карпінський і компанія» Червоноармійського р-ну за наявного його стану буде досягнуто через 64 роки.

Встановлено, що такий період є надто довгим для відродження, який підприємство має скоротити використовуючи інноваційно-інвестиційний напрям розвитку підприємства, звернувши увагу на техніку та технології, що використовуються на підприємстві, адже деякі з них уже є неактуальними в сучасних умовах господарювання. Прогноз відродження виробничого потенціалу Житомирської області наведено у таблиці 2.

У прогнозі відродження виробничого потенціалу використовується середній показник зміни потенціалу відносно виробництва валової продукції у 1990 р. (цей рік береться за еталонний, так як за стану виробничого потенціалу цього року виробництво сільськогосподарської продукції було найвищим). Якщо при розрахунках виявлено від'ємне значення цього показника, то за наявного стану виробничого потенціалу можна досягти виробництва продукції 1990 р. При позитивному значення показника зміни відносно 1990 р. визначається через обрахунок кількості років відродження виробничого потенціалу до досягнення значення еталона.

З даної таблиці видно, що ні один із районів, а саме Бердичівський, Брусилівський, Попільнянський, Ружинський, Чуднівський по виробництву сільськогосподарської продукції не досягли рівня еталонного року (1990 р.).

Сільськогосподарські підприємства цих районів розташовані у зоні Лісостепу та мають вищі економічні показники серед інших підприємств Житомирської області. Але треба відзначити, що негативний вплив на дану ситуацію має оренда цілих майнових комплексів великими агрохолдингами, які лише виробляють сільськогосподарську продукцію на території даних районів Житомирської області, але зареєстровані в інших областях і виробництво валової продукції обліковується за статистикою в інших регіонах. Втім, є сільськогосподарські підприємства інших районів, у яких прослідковується від'ємне значення виробничого потенціалу, що набуває зовсім іншого характеру. Так, середній показник зміни потенціалу за 4 роки у Лугинському, Черняхівському районах дорівнює (-), це значить, що за такого рівня виробничого потенціалу відродження неможливе ні до рівня 1990 р., ні до оптимального. Схожа тенденція спостерігається в Коростенському, Малинському та Олевському районах, тобто виробничий потенціал сільськогосподарських підприємств зазначених районів потребує негайних втручань щодо накопичення кожної складової, яка забезпечує виробничий процес. При позитивному

значенні середнього показника зміни виробничого потенціалу за 4 роки розраховується кількість років, які забезпечать відродження виробничого потенціалу до оптимального рівня. Ємільчинський та Народицький райони мають позитивне значення показника, проте, дослідивши період відродження за оптимального значенням виробничого потенціалу, виявлено надто довгий період у 103-276 років, що є нереальним, тому ці райони теж можна віднести до попередньо виявлених, в яких за наявного стану виробничого потенціалу відродження неможливе. Якщо сільськогосподарські підприємства досягнуть оптимального рівня потенціалу, то можна стверджувати, що відродження відбулося, адже відтворення стану 1990 року перевершене і підприємство прямує у напрямі розширеного відтворення.

За прогнозованих параметрів відродження виробничого потенціалу сільськогосподарські підприємства збільшать виробництво валової продукції на 13,6% (рис. 1).

Рис. 1. Прогнозування виробництва продукції сільськогосподарського підприємства у Житомирській області

Джерело: власні дослідження

Так, до 2018 р. сільськогосподарські підприємства регіону вироблятимуть валової продукції більше на 3,9%, у тому числі у рослинництві на - 4,8%, а у тваринництві на - 3,2%. Переважаючими видами продукції рослинництва будуть найприбутковіші культури, а саме: зернові, ріпак, соняшник, соя та кукурудза. У тваринництві активніше відбуватиметься зростання виробництва м'яса птиці та свинини. У розрахунку на 1 особу виробництва сільськогосподарської продукції зросте - на 9,8% (рис. 2). Збільшення виробництва продукції на одну особу відбудеться по зернових, картоплі, овочах

плодах, ягодах, м'яса птиці та свинини. Водночас меншими темпами зростатиме виробництво продукції м'ясо-молочного скотарства. Збільшення виробництва валової продукції на одну особу підвищить соціальний і економічний рівень розвитку населення області.

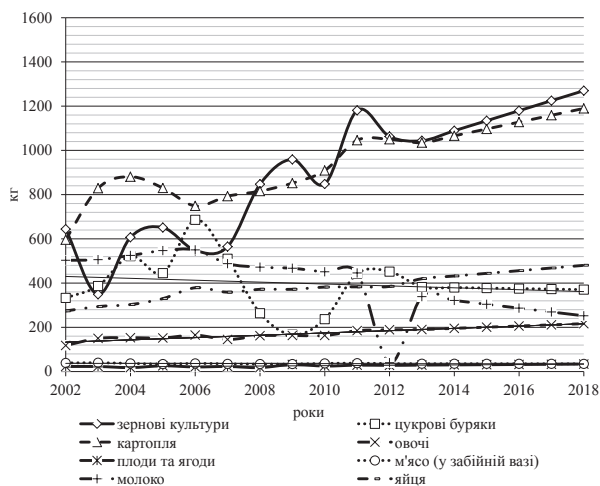

Рис. 2. Виробництво основних видів сільськогосподарської продукції на 1 особу за 2002–2012 р. і прогноз до 2018 р.

Джерело: власні дослідження

Визначення тенденції відродження виробничого потенціалу сільськогосподарських підприємств є досить відповідальним і складним процесом, особливо в умовах нестабільності зовнішнього середовища (рис. 3). Відтак, відродження виробничого потенціалу має відбутися лише після досягнення відтворення значень еталонного року та його перевершення, що означатиме розвиток та відродження, тобто поступове нарощування виробничого потенціалу та виробництва сільськогосподарської продукції.

Проведене прогнозування дає змогу припустити, що відтворення виробничого потенціалу відбудеться у 2016 р. та інтегральна оцінка стану виробничого потенціалу становитиме 0,0487, а виробництво валової продукції (в постійних цінах 2010 р.) досягне 3507 млн грн. У 2018 р. спостерігатиметься розвиток та з 2020 р. буде досягнуто відродження виробничого потенціалу за показників стану виробничого потенціалу – 0,0579 та виробництва валової продукції (у по-

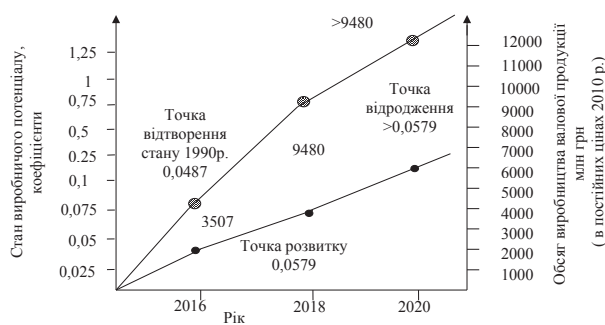

Рис. 3. Прогноз відродження виробничого потенціалу та зростання обсягів валової продукції сільськогосподарських підприємств Житомирської області до 2020 р.

Джерело: власні дослідження

стійних цінах 2010 р.) на 9480 млн грн та за перевершення цих показників.

Висновок. Прогнозування відродження виробничого потенціалу доводить, що сільськогосподарським підприємствам необхідно приділяти увагу відродженню природно-ресурсного, інформаційно-інноваційного, трудового та матеріально-технічного потенціалів, що у свою чергу поліпшить фінансовий та підприємницький потенціали. Процес відродження виробничого потенціалу сільськогосподарських підприємств Житомирської області у часі має великий період від 2 до 63 років. Втім, враховуючи значну кількість потенціалу, який перебуває у резерві та не залучається у процес виробництва, пропонуємо зосередити увагу на наявному виробничому потенціалі та підвищити ефективність за рахунок повного його використання.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Донець Ю.Ю. Ефективність використання виробничого потенціалу. – К.: Знання, 1998. – 123 с.
2. Економічний потенціал підприємств промисловості: формування, оцінка, управління: авторефер. дис. ... д-ра екон. наук: 08.07.01 [Електронний ресурс] / Є.В. Лапін; Нац. техн. ун-т «Харк. політехн. ін-т». – Х., 2006. – 36 с. – Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua/ard/2006/06levfou.zip>.
3. Мужичька Н.В. Експрес-діагностика на основі дискретного вейвлет-аналізу пульсограм: авторефер. дис. ... на здобуття наук. ступеня канд. техн. наук: 05.11.17 / Мужичька Наталія Віталіївна. – К., 2012. – 24 с.